

OBACANIE (28) *sb n*

Teksty nie oznaczają ó oraz é; o prawdopodobnie jasne (tak w ob-); -ra- (17), -rã- (6); -ra- GroicPorz, KrowObr, Mącz (4), BielSpr (5), ModrzBaz (2), SarnStat; -ra- : -rã- SienLek (1:2), BudBib (2:4); drugie a jasne.

sg N obracani(e) (15). ◇ G obracaniã (5). ◇ D obracaniu (2). ◇ A obracani(e) (1). ◇ I obracani(e)m (2) BudBib, ModrzBaz (2), obracanim (1) GroicPorz. ◇ L obracaniu (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w. s.v. obrócić.

I. Rzeczownik od „obracać” (20) :

1. Zmiana kierunku ruchu lub położenia; versatio Mącz, Calep, Cn; reciprocatio Mącz; conversatio, conversio, conversus, replicatio, versatio. versura Cn (13) : Reciprocatio, Obrócanie/ wrócanie. *Mącz 324c; Calep 1114b.*

Zwrot: »i tam i sam obracanie« (1): Versatio, Obieranie fie s czym. y tám y fám obrócanie. Mącz 486d.

a. O istotach żyjących i częściach ciała (2) : [jadąc na młodym koniu] w obrócaniu miey bączność obrócić go więcéy ná prawą niż ná lewą ftronę. *SienLek 191.*

obracanie czego (1): ZIela Paraliżowego wodka iefth dobra na [...] Szije ciężkie obracanie/ nog częfthe vpadanie, kurczenie, fpanie bezmierne *FalZioł II 9c.*

b. O obrzędach starotestamentowych (6) : Zás moftek obrócania/ y łopátkę podnożenia ieść będziecie ná mieyfcu czyftym [Et pectus elevationis, et armum exaltationis comedetis in loco mundo] *BudBib Lev 10/14, Lev 10/15, 14/21, Num 18/18.*

obracanie czyje (1): Y to tobie: podnożenie podárku ich/ y kázde obrócanie fynow Izráelowych [oblationem doni eorum secundum omnes elevationes filiorum Israel] tobie dałem to y fynom twoim y corkam twym ftożą/ vftową wieczną *BudBib Num 18/11.*

Zwrot: »obracaniem obracać« (1): Lopátkę podnożenia y moftek obrócania/ ná ogniŃtych łoiowych ofiarách wnofić będą/ áby to obrócaniem obrócáli przed Iehową [ad elevandum elevationem coram Domino] *BudBib Lev 10/15.*

c. O modulacji głosu; inflexio Modrz [czego] (1) : ftáráli fie/ áby [...] chwały Bogá nieśmiertelne⁸⁰/ y wielkich ludzi sławne dziełności/ wyfpiewywano: á tákby głofow obrócaniem fercá ludzkie iakoby ku náśládowaniu nádymano [atque ita vocum inflexione animos hominum quasi inflarent ad imitandum]. *ModrzBaz 132.*

d. Chodzenie (1) :

obracanie około czego (1): obrócanie około ołtarzá iákoby wártogłowowie/ to wfzyftko maćie/ od pogánow/ y od żydow *KrowObr 197v.*

2. O ruchu wirowym lub przemieszczaniu się ruchem wirowym; circinatio, circulatio, circumactio, circumactus, circumductus (circum)rotundatio Cn (5) : Lapsus rotarum, Obrócanie/ taczanie kół. *Mącz 180b; ModrzBaz 36v; Pertractatio – Vítawne piałtowanie. obracanie nożenie. Calep 793a.*

Zwrot: »obracanie koła« (1): wielkie pálce v nog bywáią związane/ á powroz od nich około oŃi kołá kręcą/ áby ták obrócanim kołá ciáło złoczyńce ku wypowiedżeniu prawdy było ciągńiono. *GroicPorz iiv.*

a. *O ciałach niebieskich (1)* : Motus coeli, obracanye *BartBydg* 93b; [iż przy wzroście drzewá wżelkiego siedmiorá rzecz ielt potrzebna/ [...] Naprzod ciepło/ ktore pochodzi z niebieskiego obráćania/ ktore ielt pierwszy początek/ wżelkie drzewo ożywiájący. *Cresc* 1571 43].

3. *Wykorzystywanie, używanie (2)* :

Zwroty: »obracanie pieniędzy« (1): A we wżyftkich innich powinnościách mnie zleconych/ około obráćania tich to pieniędzy/ ísprawiedliwie íe obchodzić będę. *SarnStat* 445.

»złe obracanie« (1): Abusus, Złe vżywanie złe obráćanie/ roípuftá. *Mącz* 511b.

II. *Rzeczownik od „obracać się”*: *Zmiana kierunku ruchu lub położenia (8)* :

a. *O osobach i częściach ciała (3)* : Częłte obracnie ná łóžu/ á przemieniánie mieyftcá/ [...] známioná íą niedobre. *SienLek* 22, S[ss]3v.

Szereg: »ruchanie i też obracanie« (1): Dla łacnieyżzego zchylania bowiem przez nich [kręgow stosu pacierzowego] nie byłoby ruchanie y też obracanie dołtateczne ani robota. *GlabGad* D8v.

b. *wojsk. O ruchach wojsk (5)* : Obaczywży s ktorey ítrony nieprzyiaćiel przyćiągnie/ [...] ná wżyftki ítrony máią być gotowi ku obráćaniu/ íáko potrzebá vkaże. *BielSpr* 70v, 31v, 34v [3 r.].

Cf **OBRACAĆ, OBRACAĆ SIĘ**

MC